

MENINGER

DEBATT OG IDEER

Språket vårt

Per Egil Hegge

Per Egil Hegge er tidligere redaktør i Aftenposten og forfatter av flere bøker, blant annet om språk.

per.egil.hegge@aftenposten.no

Påskudd

Den som trenger en grunn til å gjøre noe som kanskje ikke er helt bra, kan ty til et påskudd – et svært nyttig ord for folk som har lett for å tynges av dårlig samvittighet. Snue eller halsonde kan være et påskudd for å ta seg en slurk av noe som helt sikkert ikke hjelper på annet enn humøret, men det er da alltid noe, det også.

I et leserinnlegg i Ringerikes Blad 23. juli dukket ordet opp i en annen variant: «I sommer er det blitt anmeldt en rekke saker der katter og fugler er blitt påskudd med luftgevær.» Disse skytterne har ikke vært helt på OL-nivå, og det endte med at også en person ble rammet i låret. Det er neppe dødelig, men sikkert ubehagelig, og leseren på Ringerike oppsummerte sin vurdering slik: «Det er alvorlig at folk risikerer å bli påskudd med luftgevær, men det er også alvorlig at dyr blir påskudd.»

Det normale – nå snakker vi bare om verbet, ikke om handlingen – er å skyte på noe eller noen. Å påskyte noen går ikke bra som språklig konstruksjon, og det er ikke bedre fatt med perfektum partisipp: «Han, eller dyret, ble påskudd» er ganske umulig norsk. Det hadde sannsynligvis gått bedre hvis det sto at katten ble beskutt med luftgevær. Men den som blir beskutt, blir ikke nødvendigvis truffet.

For to generasjoner siden var verbet «å skyte» entydig hvis det ble brukt i perfektum partisipp: «Han ble skutt» innebar at han mistet livet fordi noen skjøt ham. I moderne norsk har ordets betydning forskyvet seg i engelsk retning, slik at «riksen ble skutt» kan bety enten at han ble drept, eller at han ble truffet av et skudd og kom mer eller mindre alvorlig til skade.

Flere av oss som er i de høyere årsklasser, har det litt ugreit med denne betydningsskiftningen, men under et gjengoppgjør på Aker Brygge for ti år siden meldte nesten alle nyhetsmedier at «seks mann ble skutt og kjørt til sykehus».

Ankomstene av flyktninger har stoppet opp flere steder i Europa, og har gitt et pusterom for europeiske myndigheter. EU-Kommisjonen har brukt våren til å tenke ut en ny flyktning- og asylpolitikk. FOTO: JAN T. ESPEDAL

EU-Kommisjonen vil at de felles asylreglene skal bli sterkere styrt ovenfra. Det skal ikke være rom for nasjonale tilpasninger.

EUs asylpolitikk strammes inn

Kronikk

Jan-Paul Brekke forsker, Institutt for samfunnsforskning

Det kom over en million asylsøkere og flyktninger til Europa i fjor. Landene reagerer ved å stenge grensene og innføre tøffe regelverk. EU fikk kritikk for å være handlingslammet. Nå ser det ut til at byråkratene i Brussel har fått summet seg. EU-Kommisjonen foreslo nylig omfattende endringer i den felles asylpolitikken. Det nye regimet er strammere. Den norske regjeringen vil nok ikke aner-

kjennende til mange av endringene som foreslås.

Bakgrunnen er kjent: Asylreglene i Europa var ikke beregnet for så mange asylsøkere som det kom i fjor. Dublin-ordningen brøt sammen og Schengensamarbeidet ble satt ut av spill. Landene gikk tilbake til gammeldagse grensekontroller og endret sine egne regelverk for å avskrekke nye ankomster.

Så stoppet ankomstene, i alle fall til Nord-Europa. Asylavtalen med Tyrkia stanset ruten til Hellas. Båtene over Middelhavet fra Libya til Italia har fortsatt å komme, men det kommer ikke flere enn i fjor. Tilsammen har dette gitt et pusterom for europeiske myndigheter. EU-Kommisjonen har brukt våren til å tenke ut en ny flyktning- og asylpolitikk. Her er de viktigste elementene:

Tvinger frem felles politikk

EU-kommisjonen foreslår at landene nå skal tvinges til lik praksis i asylbehandlingen. Det skal ikke bety noe for asylsøkeren om han eller hun kommer til det ene landet eller det andre. I alle fall ikke når det gjelder hvordan søknaden behandles, hvilke tidsfrister som settes og hvilke forhold man skal tilby mens man venter på en avgjørelse. Kommisjonen vil at de felles asylreglene skal bli sterkere styrt ovenfra. Det skal ikke være rom for nasjonale tilpasninger. Nå er det plikt som gjelder.

EUs støttekontor for asylsaker skal få en langt større rolle. Kontoret har allerede fått stadig flere oppgaver de siste årene i forbindelse med de økte ankomstene. Nå skal denne institusjonen også overvåke landenes saksbehandling. Målet er at en asylsøker som kommer til Hellas skal få

Debattredaktør:

Erik Tornes
Post: Aftenposten, Debattredaksjonen,
Postboks 1, 0051 Oslo

KRONIKK

E-post: kronikk@aftenposten.no
Maks. 6000 tegn inkl. mellomrom.
Legg ved portrettfoto.

DEBATT

E-post: debatt@aftenposten.no
Hovedinnlegg: Maks 3000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved portrettfoto.
Kortinnlegg: 400-1500 tegn.

Kronikker/debattinnlegg på nett:
aftenposten.no/meninger

• Aftenposten returnerer ikke artikler som blir sendt på papir.

innvilget søknaden? I så fall kan oppholdstillatelsen trekkes tilbake. Dette ligner på forslagene som ble diskutert og vedtatt i Norge i vår. Denne bevegelsen i retning av mer midlertidige tillatelser er viktig å merke seg. Flere utfordringer følger med på lasset, som for eksempel ekstraarbeid for landenes byråkrater og mulige effekter på integreringen.

Byrdefordeling

Ankomstene i fjor ga store skjevheter mellom landene. Italia og Hellas fikk mange ankomster som førsteland, mens Tyskland og Sverige tok imot brorparten av søkerne til Europa. Men, også land som Østerrike og Norge fikk en relativt stor belastning sammenlignet med andre land.

Nå foreslår Kommisjonen en «rettferdighetsmekanisme». Alle søknader skal overvåkes av det nevnte asylkontoret, som så skal si fra når enkeltland overbelastes. Nye søkere skal da fordeles på land med mindre trykk. Hvis disse landene nekter, vil de måtte betale rundt to millioner kroner i kompensasjon for hver søker de ikke mottar. Pengene går til landet som til sist tar imot søkeren.

På sikt ønsker man at alle søknader skal behandles av et felles europeisk organ. Deretter skal søkerne fordeles på motagerlandene. Norske myndigheter var raskt ute med å støtte dette ambisiøse forslaget, selv om en slik løsning ligger litt frem i tid.

Kortere ventetid

Flere tiltak skal gi raskere behandling av asylsøknadene: Først blir det en absolutt plikt til å avgi fingeravtrykk. Her har praksis variert. Nå strammes dette inn. Uten fingeravtrykk blir saken avvist.

EU vil også innføre en rekke tidsfrister som skal sikre raske avgjørelser, for eksempel når det gjelder mulighetene til å anke. Samtidig ser man at mange land sliter med at det tar lang tid å behandle sakene.

Hva betyr utviklingen for Norge?

Norge har tradisjon for å følge EU når det gjelder flyktning- og asylregler. Noen av disse har vi forpliktet oss til. I andre tilfeller står vi friere. Likevel velger Norge ofte tilpasning. Det er flere grunner til det.

Vi er allerede med i Dublin- og Schengensamarbeidet. Det betyr at vi må forholde oss til reglene som innføres i EU-landene også når det gjelder asylbehandling, hvilken status som innvilges og hvilke rettigheter asylsøkeren skal ha underveis.

Men, norske myndigheter følger også EU for å sikre at Norge ikke fremstår som mer attraktivt enn andre asylland. Det er et mål for denne regjeringen, og det var det for den forrige. For øyeblikket er det liten fare. De norske asylinnstrammingerne fra i vår bidrar til det. Selv om de fleste av EUs forslag er restriktive, er det fortsatt et stykke igjen.

Den sittende regjeringen og de fleste av partiene bak asylforliket, vil være enige i mange av forslagene. Norske politikere ser like klart som alle andre at det er behov for sterkere koordinering i Europa på flyktning- og asylområdet.

Men, man ser også utfordringene. Vil landene bli med på byrdefordelingen? Og hva betyr trusselen om å trekke tilbake oppholdstillatelser for integreringen? Ingen ønsker mer utenforskap og økte motsetninger i Europa.

Kronikken springer ut av prosjektet Eurostrain, finansiert av Forskningsrådet.

Radioens beredskapsrolle svekkes med DAB

Debatt

Anders Taaje Oslo

Det er en beredskapsrisiko med bare ett kringkastingsnett for radio. Det øker både sårbarheten og skader samfunnsikkerheten.

NRKs Øyvind Vasaasen, skriver i Aftenposten 4. august om hvorfor vi bare skal ha ett nett for radio.

NRKs samfunnsansvar som offentlig finansiert kringkaster, er å være tilgjengelig der det er lyttere. Vasaasen mener folket må ta den økonomiske byrden for å kunne ta del i beredskapsansvaret som NRK har. Man må kjøpe ny DAB-radio for å kunne bli oppdatert ved en offentlig varslings.

Det innebærer økonomisk fordel for dem som selger radioer, mens lytteren får hele utgiften.

Det er ikke NRKs samfunnsoppdrag å være utilgjengelig for dem som har FM-radio. Alle har minst én FM-radio. For eksempel har hundre prosent av bilparken FM-radio, mens 25 prosent har DAB.

NRKs DAB-nett skaper problemer for lytteren. Nå får lytteren tilgang til FM der DAB faller ut. Mange lyttere er ikke klar over dette, og de vil bli overrasket når FM-nettet slukkes. At NRK går hundre prosent inn for dette, er ufatelig.

Mobilt- og fast bredbånd utfordrer DAB

«Beredskapen styrkes ved overgangen til DAB», skriver Øyvind Vasaasen fra NRK i Aftenposten 4. august. Dette er ikke en riktig fremstilling. Han ignorerer det eneste systemet for radiodistribusjon som globalt kan utfordre dagens FM-radio: mobilt- og fast bredbånd. Digital radio kommer alltid til å finnes i 4G-nettet – senere 5G. Kapasiteten øker for hvert år. Streamte audio, som digital radio, gir 30-45 ganger dårligere plass enn TV på internett. Det er vanskelig å forestille seg at bilister i internett-oppkoblede kjøretøyer (Connected Cars) heller skulle velge DAB+ enn radio og musikkjenester online.

En tredje distribusjonsform som DAB, blir en forstyrrelse i norske radiolytters hverdag når vår smarttelefon blir alles bærbare radio- og TV-mottagere. Hvem behøver en separat mottagere bare for radio?

På samme måte som i nabolandene, utfyller mobilnettet og FM-radioen

At FM-nettet er mer sårbart enn DAB er også åpenbart feil. DAB øker risikoen for feil. FM mates via omformerens DAB mates via datanettverk, noe som øker risikoen for feil. Sverige vektla beredskapshensynet som argument for at de gravla DAB for godt. I den svenske Riksrevisjonens rapport heter det: Yttäckningen blir betydelig sämre med DAB+. Det kan ledes till att taklingen i framför allt glesbygden kan bli problematisk. Det planerade DAB-nätet riskerar också att vara mindre robust än FM-nätet och därmed sämre ur beredskapssynvinkel. Det kan därför bli svårt för staten att använda radion för viktiga meddelanden i framtiden.

I Klassekampen 23. mars, innrømmer NRK at DAB-dekningen blir dårligere: «Statskanalen har bygget ut det nett myndighetene krever. Det er basert på befolkningstetthet, og da ligger det i sakens natur at griskendte deler ikke er like godt dekket.»

Turistforeningen viser til elendig DAB-dekning i fjellet. Det er en gåte hvordan det kan styrke beredskapen at utenlandske turister og yrkessjåfører, ikke kan få inn trafikkmeldinger på sine bilradioer og hvordan beredskapen kan bli bedre ved at deknningen er dårligere.

NRK har glemt hvem kundene er: De som betaler lisens. De forventer å få NRK på alle plattform, ikke at NRK bruker milliarder av lisensmidlene til å favorisere en bestemt teknologi basert på egne interesser.

hverandre utmerket med tanke på en god beredskap, selv i Norge. Millioner utenlandske besøkende i Norge med bil, buss eller lastebil kommer ikke til å kunne høre NRK på FM. Det handler jo ikke bare om bilister fra land som forkastet DAB-teknikken, som Sverige og Finland, men også flertallet av andre europeiske land. Andelen biler i 30 EU- og EØS-land som har DAB+ installert, anslås til høyest tre prosent. For den øvrige verden nærmere null prosent. Samtidig velger blant annet India, Kina, Japan og USA helt andre systemer enn DAB for digital bakkesendt radio.

En sterk opinion i Norge vil beholde FM-radioen. Det er på tide at politikere slutter å være avhengig av den selektive globale markedsovervåking som NRK og Digitalradio Norge AS presenterer.

Christer Hederström medieanalytiker, Stockholm